

Elisabeth Askeland, fagdirektør utviklingsavdeling barn:

2016 Årsrapport fra utviklingsavdeling barn

Atferdssenterets strategiske plan og tilhørende virksomhetsplaner legger grunnlag for implementeringsarbeidet i avdelingen.

Implementeringsarbeidet omfatter behandlingsmetoden *Parent Management Training – Oregon-modellen* (PMTO), forebyggingsprogrammet *Tidlig Innsats for Barn i Risiko* (TIBIR) og den skoleomfattende tiltaksmodellen *Positiv Atferd, støttende Læringsmiljø og Samhandling* (PALS).

PMTO implementeres i det statlige barne- og familievernet og i psykisk helsevern for barn og unge. TIBIR implementeres i kommunene og PALS i kommunenes skoler og PP-tjeneste.

Implementeringsarbeidet foregår regionalt i tett samarbeid med sentralt ansatte i utviklingsavdeling barn på Atferdssenteret. Seks regionkoordinatorer (ansatt ved Atferdssenteret) og seks regionkonsulenter (ansatt i Bufetat) gjennomfører implementeringen knyttet til PMTO og TIBIR. Disse, sammen med de sentralt plasserte, utgjør det Nasjonale implementeringsteamet (NIT) for PMTO og TIBIR.

Implementeringen av PALS skjer gjennom Atferdssenterets 2,1 årsverk og ved hjelp av fire PALS-mentorer, hvorav tre mentorens arbeidsplass mottar stimuleringsmidler.

Virksomheten innenfor PMTO

Tilbud om PMTO-behandling er nå tilgjengelig ved 34 fagkontor i den regionale barneverntjenesten (Bufetat), i 30 poliklinikker innenfor psykisk helsevern for barn og unge (BUP) og i 106 kommuner/bydeler som også implementerer TIBIR.

Totalt har det vært 58 kandidater under opplæring for å bli sertifiserte PMTO-terapeuter (G7). Av disse er 24 fra region Øst, 14 fra region Vest, 4 fra region Sør, 10 fra region Midt-Norge og 6 fra region Nord. Det forventes at alle fra G7-opplæringen blir ferdig sertifisert våren 2017. Til å bistå i opplæringen og veiledningen av G7 deltok også 29 regionale og kommunale PMTO-terapeuter.

I 2016 er det til sammen sertifisert 31 PMTO-terapeuter, hvorav 16 er fra region Øst og 15 fra region Vest.

Utviklingsavdeling barn har gjennom året lært opp fire regionkonsulenter til å bli kvalifiserte PMTO-sertifisører. Kvalifiseringen består i å kunne vurdere hva som er kompetent PMTO-utøvelse med høy metodeintegritet. Alle fire er godkjent som reliable i å vurdere terapeututøvelse med utgangspunkt i det observasjonsbaserte måleinstrumentet *Fidelity of Implementation Rating System (FIMP)*, utviklet av mentorene ved ISSI, Oregon. Et team ved ISSI utgjør gullstandarden for reliabel FIMP-koding. Det betyr at på landsbasis består nå det norske sertifiseringsteamet av til sammen 13 FIMP-reliable PMTO-sertifisører.

Rapportering på opplæring, sertifisering, spredning, dekning, drift og kvalitetssikring for PMTO framgår av tabellen som følger på neste side: «Implementeringsoversikt PMTO».

Implementeringsoversikt PMTO

Tabellen nedenfor viser en implementeringsoversikt over antall PMTO-terapeuter. I årets tabell inkluderer raden «Antall terapeuter sum» bare sertifiserte terapeuter, ikke terapeuter under opplæring. Disse rapporteres i den separate raden «Kandidater i opplæring».

Implementeringsoversikt PMTO

Region	Nord		Midt-Norge		Vest		Sør		Øst		Hele landet	
	Nye 2016	Totalt	Nye 2016	Totalt	Nye 2016	Totalt	Nye 2016	Totalt	Nye 2016	Totalt	Nye 2016	Totalt
PMTO behandlingsmodell												
Bufetat terapeuter	0	5	0	10	0	9	0	13	0	24	0	61
BUP terapeuter	0	13	0	7	0	9	0	7	3	10	3	46
Kommunale terapeuter	0	30	0	31	0	49	0	38	13	54	13	202
Andre instanser	0	0	0	1	0	1	0	2	0	5	0	9
Antall terapeuter sum	0	48	0	49	0	68	0	60	16	93	16	318
PMTO-gruppeledere BUP/Bufetat*	0	0	0	2	1	6	0	6	0	15	1	29
Kandidater i opplæring**	0	6	0	10	0	14	0	4	0	24	0	58
Opplærings-veiledningsgruppe***	0	3	0	2	0	4	0	1	0	7	0	17
Fordypnings-veiledningsgruppe****	0	0	0	0	3	5	0	3	0	0	3	8
Vedlikeholds-veiledningsgruppe*****	1	7	0	10	3	9	0	6	0	11	4	43
Totalt antall veiledningsgrupper	1	10	0	12	6	18	0	10	0	18	7	68

*PMTO-gruppeleder er PMTO-terapeuter som tilbyr PMTO-behandling for foreldregrupper.

**PMTO-opplæringen består av 21 kursdager.

***Opplæringsveiledning består av ca. 24 dager over en periode på ca. 1 ½ år.

****Fordypningsveiledning består av 8 veiledningsdager per år.

***** Vedlikeholdsveiledning består av 2 veiledningsdager per år.

Fra og med 2016 ble det obligatorisk for PMTO-terapeuter å registrere kvalitetssikringskrav for opprettholdelse av terapeutkompetanse i det nettbaserte kvalitetssikrings og rapporteringssystemet pmto.no. Dette innebærer årlig registrering av fremmøte på veiledning, saksantall og aidentifiserte saksopplysninger om familiene som mottar behandling. Sistnevnte forutsetter familiens samtykke.

I 2016 rapporteres det derfor både på registrert saksantall og problembelastning før og etter PMTO-behandling/ TIBIR-intervensjoner¹ målt med Eyberg Child Behavior Inventory (ECBI). ECBI er et kartleggingsinstrument med spørreskjema til foreldre for å kartlegge atferdsproblemer hos barn mellom tre og tolv år. Instrumentet er standardisert og normert i Norge. ECBI er en del av en mer omfattende kartlegging for å identifisere familier med barn som har eller er i risiko for å utvikle atferdsvansker. ECBI utgjør en av flere måleinstrumenter som brukes for å vurdere virkningen av intervensjonene.

Etter hvert skal det også rapporteres på brukerfornøydhet hos foreldre som mottar PMTO-behandling. Dette vil bli tilgjengelig via databasen pmto.no i løpet av 2017.

¹ Her rapporteres det på foreldreintervensjonene (PMTO individuell og gruppebehandling, og TIBIR-Foreldrerådgivning) da det er disse intervensjonene i TIBIR som bruker ECBI.

Rekordstore tall, 2249 registrerte saker på pmt.no i 2016²

Status saker	PMTO	TIBIR*
Påbegynte/pågående:	471	208
Avsluttet uten samtykke til registrering:	572	272
Avsluttet med samtykke til registrering:	337	288
Totalt:	1380	768

*I tillegg er det gjennomført og registrert **101 TIBIR-kartlegginger** for tidlig identifisering av barns atferdsproblemer.

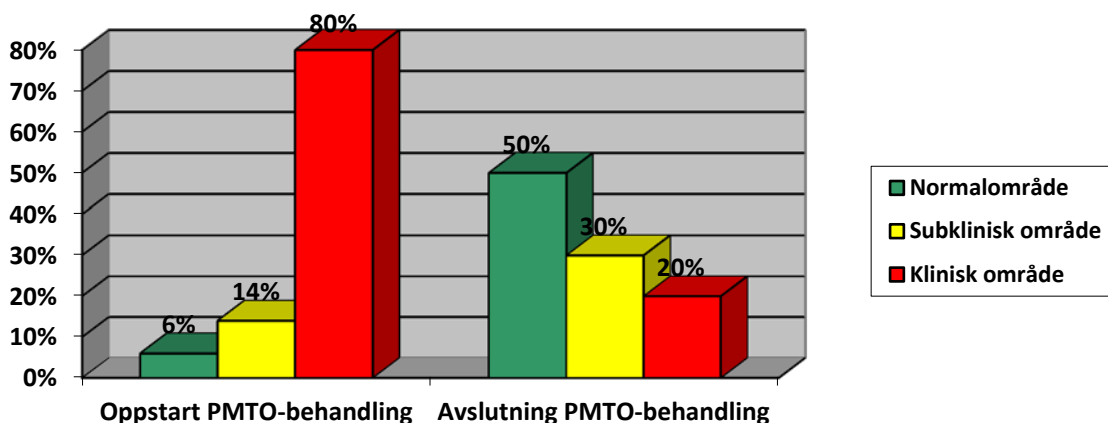
Antall PMTO saker

Totalt rapporterer PMTO-terapeutene å ha 1324 individuelle behandlingsforløp og 56 gruppeterapier i løpet av 2016. Av disse er 471 behandlinger påbegynt i 2016, og fortsatt pågående ved årsskiftet, og 909 avsluttet. Familiene må samtykke til at aidentifiserte opplysninger om behandlingsforløpet registreres. 59 % (808) av familiene har samtykket til registrering. Av disse har 42 % (337) avsluttet behandlingen.

Foreldre rapporterte mål på atferdsproblemer før og etter PMTO-behandling

Av de registrerte familiene som gjennomførte behandlingen lå i 80 % i klinisk område og 14 % i subklinisk område ved oppstart. Ved avslutning av behandling var 20 % av disse fortsatt i klinisk område, 30 % i subklinisk område og 50 % i normalområdet (se figur 1).

Figur 1. Prosentvis fordeling av risikonivå målt med ECBI før og etter PMTO-behandling

² Dette er de tallene som er registrert på pmt.no 20.1.2017. Med all sannsynlighet er det høyere tall på grunn av manglende registrering.

50 % av familiene som mottok individuell PMTO-behandling ble kartlagt om barnehage- eller skolepersonell også hadde behov for veiledning. Det var 20 % som hadde behov. Av disse fikk 93 % PMTO, TIBIR eller annen veiledning i barnehage eller skole.

Implementeringsvirksomhet innenfor TIBIR

Forebyggingsprogrammet «Tidlig innsats for barn i risiko – TIBIR» er videreført i 2016. Hovedfokus har vært på oppfølging av de kommunene og bydelene som har innført TIBIR-programmet og gi implementeringsstøtte til nye og eksisterende kommuner/bydeler. Nye og eksisterende TIBIR-kommuner har i 2016 deltatt med kandidater på PMTO-terapeutopplæring.

Opplæringsvirksomheten i kommunene/bydelene i 2016 vises i tabellen nedenfor og gir en oversikt over aktivitetene i de ulike regionene. Til sammen er det nå 2096 opplærte utøvere av TIBIR-intervensjonene. Tabellen viser oversikt over aktive utøvere, totalt. I 2016 er det 189 som har deltatt på en TIBIR-opplæring.

De regionale implementeringsteamene evaluerer og reviderer løpende planene for implementering i samarbeid med TIBIR-kommunene. Særlig viktig er oppfølging av kommunens ledere for å sikre forankring og ressurser for videre drift av programmet.

Implementeringsoversikt TIBIR

Region	Nord		Midt-Norge		Vest		Sør		Øst		Hele landet	
	Nye 2016	Totalt	Nye 2016	Totalt	Nye 2016	Totalt	Nye 2016	Totalt	Nye 2016	Totalt	Nye 2016	Totalt
TIBIR												
Kartlegging*	0	5	0	2	0	29	0	6	50	69	50	111
Rådgivere**	21	44	0	137	8	148	57	97	27	197	113	623
Konsulenter***	7	10	0	1	0	51	12	14	7	61	26	137
Ferdighetstrenerer****	0	5	0	4	0	36	0	8	0	12	0	65
Gruppeledere rådgivere*****	0	1	0	0	0	3	0	0	0	8	0	12
Gruppeledere terapeuter*****	0	2	0	5	0	14	0	6	0	22	0	49
Veiledningsgrupper	6	14	0	18	3	29	0	27	9	39	18	127
TIBIR-kommuner/bydeler og kommuner med interkommunalt samarbeid*****	4	20	0	19	0	25	1	17	0	25	5	106

* Opplæring i Grunnkurs i Kartlegging og tidlig identifisering av barns atferdsproblemer består av 3 kursdager.

** Opplæring i TIBIR-Foreldrerådgivning består av 9 kursdager.

*** Opplæring i TIBIR-Konsultasjon for ansatte i skole og barnehage består av 4 kursdager. Deltakelse på opplæring som TIBIR-konsulent forutsetter opplæring som TIBIR-Foreldrerådgiver.

**** Opplæring i TIBIR-Sosial ferdighetstrening består av 6 kursdager

***** Opplæring i PMTO-Foreldregruppe består av 2 kursdager, Deltakelse på opplæring forutsetter opplæring som PMTO-terapeut eller TIBIR-Foreldrerådgiver.

***** Implementeringsarbeidet i de kommunene pågår kontinuerlig og kommunene befinner seg i ulike faser («etableringsfasen», «innføringsfasen» og «driftsfasen»).

Antall TIBIR-saker

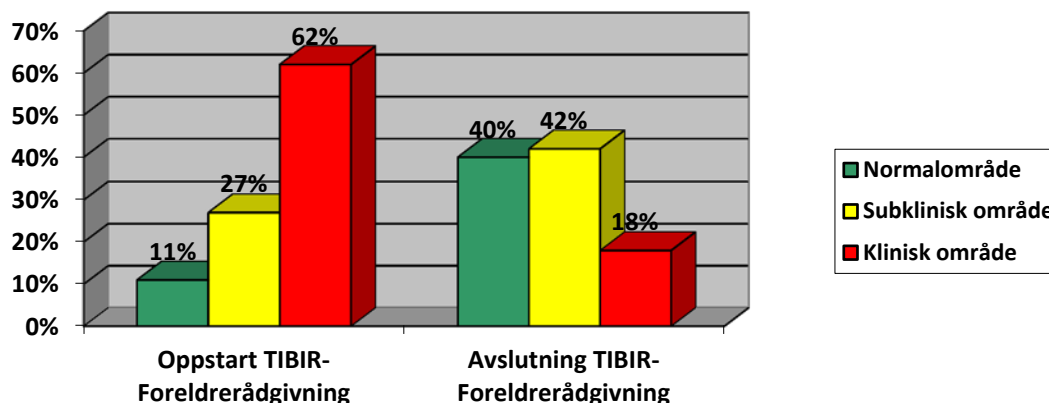
For TIBIR er det registrert totalt 608 TIBIR-Foreldrerådgivninger, 105 TIBIR-Konsultasjoner for ansatte i barnehage og skole, 55 TIBIR-Sosial ferdighetstreninger og 101 gjennomførte TIBIR-Kartlegginger og tidlig identifisering av barns atferdsproblemer på pmt.no. Tilsammen utgjør dette 768 igangsatte tiltak, hvorav 208 er registrert som påbegynte og fortsatt pågående ved årsskiftet, og 560 er avsluttet. Familiene må samtykke til at aidentifiserte opplysninger om tiltakene registreres. 64 % (496) av familiene har samtykket til registrering. Av disse har 37 % (288) avsluttet tiltaket.

Foredrer rapporterte mål på atferdsproblemer før og etter TIBIR-foredrerådgivning

For TIBIR-foredrerådgivning samtykket 68 % (417) av familiene til registrering. Av disse er 42 % (254) registrert som avsluttet.

Av de registrerte familiene som gjennomførte TIBIR-Foredrerådgivning lå 62 % i klinisk område og 27 % i subklinisk område ved oppstart. Ved avslutning av behandling var 18 % av disse fortsatt i klinisk område, 42 % i subklinisk område og 40 % i normalområdet (se figur 2).

Figur 2. Prosentvis fordeling av risikonivå målt med ECBI før og etter TIBIR-Foredrerådgivning

Pmt.no, et nettbasert informasjons- og kvalitetssikringssystem

Det nettbaserte systemet for informasjon og kvalitetssikring av PMTO og TIBIR – pmt.no – er videreført. Målsettingen med systemet er todelt: 1) å gi informasjon til befolkningen og 2) å kvalitetssikrer utøvelsen av intervensjonene. Systemet er nå operativt, og kan brukes til å laste ned materiell, administrere opplæringer og veiledninger, registrere saker, samt ta ut enkle rapporter om implementeringsaktiviteter på nasjonalt, regionalt og kommunalt nivå. I 2016 ble det utviklet en rapporteringsfunksjon hvor man henter ut anonymiserte saksdata på aggregerte nivå om mottakerne av tiltakene.

Pmt.no brukes av alle som jobber med eller er under opplæring i PMTO/TIBIR. Ved utgangen av 2016 var det registrert 1200 brukere fra ca. 600 arbeidsplasser.

Den skoleomfattende tiltaksmodellen PALS

Implementeringsvirksomheten har i 2016 vært omfattende, med relativt få ressurser. 2,1 ansatte ved Atferdssenteret har utgjort det nasjonale implementeringsteamet for implementering av PALS.

225 grunnskoler i 74 kommuner implementerer PALS gjennom opplæring, veiledning og oppfølging fra 64 PALS-veiledere ansatt i kommunal/interkommunal PP-tjeneste og spesialpedagogisk ressurscenter.

Implementeringsoversikt PALS

	Nye 2016	Totalt
PALS-skoler	7	225
Kommuner	0	74
PALS-veiledere	6	64
Fylker	0	17
Mentorer	0	5
Nasjonale koordinatore	0	2,1

Implementeringsoversikt PALS

Opplæringsprogrammet i PALS-modellens modul 1 (8 kursdager), om den universelle forebyggende innsatsen for det tiende kullet av PALS-veiledere, startet i juni 2016. Det omfattet seks kandidater (ansatte i kommunal/interkommunal PP-tjeneste og skole). Opplæringen ledes av Atferdssenteret sammen med mentorer.

Opplæringsprogrammet for modul 2 (individuelle støttetiltak) (4 kursdager) del 1 og 2 er gjennomført med over 30 deltakere (både veiledere og fra skolens PALS-team). Opplæringen ble ledet av Atferdssenteret sammen med mentorer.

Det er avholdt kurs for «Nyansatte ved PALS-skoler» med 50 deltakere.

Det er gjennomført to opplærings- og introduksjonsseminarer i SWIS 5.1 (School Wide Information System) (2 x 1 kursdag), for både nye skoler og nye swis-ansvarlige ved skoler som allerede bruker programmet.

Kvalitetssikring av igangsatte aktiviteter

Kvalitet i opplæringen, veiledningen knyttet til denne og vedlikeholdsveiledningen etter sertifisering/opplæring er sentralt for å ivareta den metodeintegritet som forutsettes i evidensbaserte metoder som PMTO, TIBIR og PALS.

PMTO-regionkoordinatorene har hatt regionale samlinger for PMTO-veiledere. PMTO-terapeuter går etter sertifisering inn i toårige fordypningsveiledningsgrupper over åtte dager i de fem helseregionene. Etter endt fordypningsveiledning, gis de sertifiserte terapeutene vedlikeholdsveiledning minst to dager per år. Det er til sammen 68 veiledningsgrupper for kvalitetssikring av PMTO-terapeuter.

Utøvere i intervensjonene TIBIR-Foreldrerådgivning, TIBIR-Konsultasjon, og TIBIR-Sosial ferdighetstrening mottar også veiledning under og etter endt opplæring. Det er til sammen 127 veiledningsgrupper for kvalitetssikring av TIBIR-utøvere.

Det er sertifisert 2 PALS-veiledere i 2016. PALS-mentorene har gjennomført vedlikeholdsveiledning i 9 veiledningsgrupper med PALS-veiledere (30 veiledningsdager).

Implementeringsoversikt PALS

Opplæringsprogrammet i PALS-modellens modul 1 (8 kursdager), om den universelle forebyggende innsatsen for det tiende kullet av PALS-veiledere, startet i juni 2016. Det omfattet seks kandidater (ansatte i kommunal/interkommunal PP-tjeneste, skole og spesialpedagogisk ressurscenter). Opplæringen ledes av Atferdssenteret sammen med mentorer.

Opplæringsprogrammet for modul 2 (individuelle støttetiltak) del 1 og 2 er gjennomført med over 30 deltakere (både veiledere og fra skolens PALS-team). Opplæringen ble ledet av Atferdssenteret sammen med mentorer.

Det er avholdt «Nytilsatte ved PALS-skole»-kurs for 50 deltakere.

Det er gjennomført to opplærings- og introduksjonsseminarer i SWIS 5.1 (School Wide Information System), for både nye skoler og nye swis-ansvarlige ved skoler som allerede bruker programmet.

Utprøving av The Modular Approach to Therapy for Children with Anxiety, Depression, or Conduct Problems (MATCH)

Fra januar er det igangsatt en evalueringsstudie av MATCH i Norge i samarbeid med John Weisz ved Harvard University som omtales som *Modular Approach to Therapy for Children (MATCH)*. Dette er en såkalt modulær intervensjon som skreddersyr og kombinerer komponenter fra fire ulike evidensbaserte intervensjoner (én rettet mot atferdsvansker, én mot angst, én mot depresjon og én mot traumer) ut fra barnas behov og utfordringer. MATCH har vist seg å ha god effekt både på internaliserte og eksternaliserte problemer i et utvalg barn i alderen 6 til 14 år med ulik grad av komorbide lidelser (Weisz mfl., 2012). Atferdssenteret har tilrettelagt for opplæring av 22 MATCH terapeuter, fordelt på BUP'er i helseregion øst og vest. Disse har først fått en seksdagers opplæring av to amerikanske MATCH-eksperter, i neste runde har de fått ukentlig veiledning på sine MATCH-saker av de samme amerikanske ekspertene. I tillegg har terapeutene fått ukentlig oppfølging fra Atferdssenteret.

Hanne Laland fra utviklingsavdeling barn har hatt hovedansvar for tilretteleggingen av opplæringen av norske terapeuter og utarbeidelse av strukturen for konsultasjonen fra amerikanske ekspert-konsulenter til alle terapeuter som deltar i studien. Hanne Laland og Knut Taraldsen (fra utviklingsavdeling ungdom) har hatt et løpende samarbeid med forskningsavdelingen om alle detaljer rundt den praktiske tilretteleggingen for å gjennomføre studien. Fagpersoner fra utviklingsavdelingene deltar i oppfølgingen av terapeutene i studien, blant annet via ukentlig co-konsultasjon til behandlingsteamene. Dette gjelder Hanne Laland, Anett Apeland, og Elisabeth Askeland fra utviklingsavdeling barn, og Knut Taraldsen og Bernadette Christensen fra utviklingsavdeling ungdom. I tillegg har de tre fra utviklingsavdeling barn selv hatt kliniske MATCH-saker for å kvalifisere seg som framtidige MATCH-konsulenter.

Samarbeid med andre fagmiljøer

- Samarbeidet med *Oregon Social Learning Center (OSLC)* og *ISII (Implementing Science International Inc)* er videreført i forhold til opprettholdelse av reliabel sertifiseringskompetanse i det norske sertifiseringsteamet og samarbeid om videre fagutvikling. I tillegg er fire regionkonsulenter lært opp ved Atferdssenteret, og har bestått ISIIs reliabilitetstest for å bli kvalifiserte PMTO-sertifisører. Det betyr at det norske sertifiseringsteamet på landsbasis består av til sammen 13 FIMP-reliable PMTO-sertifisører.
- Samarbeidet med programutvikler professor John Weisz, Harvard University, professor Sarah Kate Bearman og Ana Ugueto ved University of Texas om en utprøving av en modulær behandlingstilnærming for barn med sammensatte vansker, *Modular Approach to Treatment for Children with Anxiety, Depression, Trauma, or Conduct Problems (MATCH-ADTC)*, er videreført.
- Fagdirektør og assisterende fagdirektør har deltatt på Europeisk PMTO-nettverk i Amsterdam med lederne for PMTO i Nederland, Danmark, Island og Norge. Målsetting: Å videreføre et europeisk nettverk for PMTO, hvor man kan samarbeide om å

oppretholde metodeintegritet, utveksle implementeringserfaringer og planlegge neste globale PMTO-konferanse.

- Gitt faglig støtte, opplæring og veiledning til skoleutviklere i Danmark og Finland som ønsker å utvikle og tilpasse PALS-modellen i sine skoler for å fremme positiv atferd, læringsstøtte og samhandling i læringsmiljøet (PALS).
- Samarbeid med fagmiljøer i USA ved Universitetet i Oregon samt SW-PBIS miljøet ved Center for Educational Networking i Michigan
- Reetablering av samarbeid med Child Development Institute, Toronto, Canada, vedrørende oppdatering av materiell og eventuell videreutvikling av bruken av SNAP i sosial ferdighetstrening i PALS og TIBIR.
- Samarbeid med RVTS-Sør og RBUP Øst og Sør om godt samvirke ved implementering av intervensjoner i kommunene.
- Samarbeidet med programmet *De utrolige årene* er videreført, hvor gjensidig tilpasning av de særskilte implementeringsplanene er blitt sikret.
- Samarbeid med KS for å finne fram til kriterier for vellykket implementeringsvirksomhet er videreført. Blant annet har Atferdssenteret bistått med innlegg om implementering i KS sitt læringsnettverk *God samhandling for barn og unge* på deres samling i region Midt-Norge.
- Samarbeid med Institutt for spesialpedagogikk, Universitetet i Oslo, er videreført gjennom utviklingsprosjektet I-PALS-modellen og Anne Arnesens stipendiatstilling ved ISP.
- Avdelingen har tilrettelagt for studiebesøk ved Atferdssenteret, der det ble gitt informasjon om PMTO, TIBIR og PALS. Gjestene har vært fra både internasjonale og nasjonale fagmiljøer.

Klinikkvirksomhet

5 barn har i løpet av året mottatt behandling i MATCH (Modulbasert behandling for barn og unge med angst, depresjon, traumatisk stress eller atferdsproblemer). Behandlingene gis ved senterets klinikk.